

กระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว : กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา
ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม*

COMMUNITY ADAPTATION PROCESS FOR SURVIVAL IN TOURIST AREAS : CASE STUDY
OF AMPHAWA COMMUNITY, AMPHAWA SUB-DISTRICT AMPHAWA DISTRICT,
SAMUT SONGKHRAM PROVINCE

ศศกมลภัก ศิริวัฒนกุลวงศ์

Sasakamolpak Siriwatanakullawong

หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Master of Arts (Social Development) Mahachulalongkornrajavidyalaya university

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิถีชีวิต ผลกระทบ และวิธีการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม 2) ศึกษากระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้นำชุมชน และประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนตลาดอัมพวา ซึ่งเป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิถีชีวิต ผลกระทบ และวิธีการปรับตัวของชุมชน การเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำอัมพวา ตลอดเวลาที่ผ่านมากลุ่มนายทุนเข้ามาซื้อกิจการต่อจากคนในพื้นที่ที่เกือบทด แต่คงแก้ไขปัญหายาก เพราะชาวบ้านธรรมดาไม่มีทางสู้กับกลุ่มทุนได้ เงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเงินเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและมีบทบาทในชีวิตประจำวัน โดยระบบเศรษฐกิจจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับระบบการหมุนเวียนของเงิน ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องใช้จ่ายเงินในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการอยู่รอดภายในสังคม

2. กระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม คือ การได้รับประโยชน์ของชุมชนอัมพวา การทำให้ชุมชนมีรายได้จากการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวโดยชุมชนโดยตรง ได้แก่ ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจขายของที่ระลึก ธุรกิจนันทนาการ ธุรกิจที่พัก นอกจากนี้ยังกระจายผลประโยชน์ในทางอ้อม ซึ่งเป็นผลพวง

* Received June 29, 2024; Revised July 31, 2024; Accepted August 10, 2024

จากการท่องเที่ยว ได้แก่ การตกปลาและตกกุ้ง แต่เดิมที่ขายส่งให้แก่พ่อค้าคนกลางปรับเปลี่ยนเป็น ขายให้นักท่องเที่ยวโดยตรง ทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นรายได้ส่วนใหญ่ที่เกิดจากการท่องเที่ยวของตลาดน้ำอัมพวามักตกไปอยู่กับผู้ประกอบการธุรกิจนอกพื้นที่มากกว่าผู้ประกอบการธุรกิจของคนในชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนมักประกอบธุรกิจขนาดเล็ก ใช้เงินในการลงทุนไม่มากประกอบกับวิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นวิถีชีวิตแบบเรียบง่าย ไม่ชอบการแข่งขัน ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการตลาดอย่างเพียงพอทำให้คนในชุมชนบางส่วนกลายเป็นแรงงานให้กับนักลงทุน

3. ควรจัดอบรมให้ความรู้ ทำความเข้าใจร่วมกันใน เรื่องของการท่องเที่ยว และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหาร จัดการโดยคำนึงถึงศักยภาพและความต้องการของส่วนรวม เป็นสำคัญเช่น ด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ การสร้างผลิตภัณฑ์แบบใหม่เหมือนกับต่างประเทศหรือกลุ่มอาชีพที่พัฒนาแล้ว มีการประชาสัมพันธ์ หน่วยงานที่รับผิดชอบในพื้นที่ควรวางแผนส่งเสริมให้ชาวบ้านได้เรียนรู้วิถี การพัฒนาแบบพึ่งตนเองการบริหารจัดการ และชุมชนอัมพวา โดยอาจจัดให้มีกลุ่มอนุรักษ์ หรือกลุ่มให้คำปรึกษาเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว ให้โอกาสทุกคนได้ร่วมกันคิด วางแผน แสดงความคิดเห็น ตัดสินใจว่าสิ่งใดคือสิ่งที่ดีที่สุดในปัจจุบันและในอนาคตเพื่อเป็นรากฐานของพื้นที่ท่องเที่ยวที่ดีในวันนี้และในวันข้างหน้าให้ยั่งยืนตลอดไป

คำสำคัญ: กระบวนการปรับตัว; ชุมชน; ความอยู่รอด

ABSTRACT

The main objectives of this research were 1) to study the way of life, impacts and methods of community adaptation for survival in tourist areas: A case study of Amphawa community, Amphawa sub-district, Amphawa district, Samut Songkhram province, and 2) to study the process of community adaptation for survival in tourist areas: A case study of Amphawa Community, Amphawa Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province. The qualitative research method was carried out in this study. Key informants included experts, community leaders and people living in the Amphawa market community were interviewed for data collection. Content Analysis technique was used for data analysis.

The results of the study found that:

1. Ways of life, impacts and ways of adaptation of the community indicated that the recent changes of the Amphawa floating market in the past like a group of investors came to buy the business from almost all the people in the area. But it still was difficult to solve this problem. Because ordinary villagers would have no way to fight against capital groups. Money is the key to change. Because money is accepted by society as a medium of exchange and plays an important role in daily life. The economic system is good or not

depends on the money circulation system in which all human beings must use money to buy and sell goods or services to meet the needs of survival within society.

2. Community adaptation process for survival in tourist areas: A case study of Amphawa Community, Amphawa Sub-district, Amphawa District, Samut Songkhram Province revealed that the benefit of the Amphawa community is that the community earns income from occupations directly related to community-based tourism, such as restaurant business, souvenir business, travel business, accommodation business, also indirectly distribute benefits to fishing and shrimp fishing, previously wholesale to middlemen, now changed to sell directly to tourists. Most of the income generated from the tourism of the Amphawa floating market often falls to business operators outside the area rather than business operators of people in the community. Because people in the community tend to run small businesses. It does not require a lot of money to invest together with a traditional way of life. It's a simple way of life. They don't like competition, lack of sufficient knowledge of the market. These make them become workers for investors.

3. There should provide training to educate mutual understanding in matter of travelling and allow the community to participate in the administration managed by taking into account the potential and needs of the community as important things like product, packaging, creating new products as in foreign countries or developed professional groups. There should be public relations, responsible agencies in the area should plan to encourage villagers to learn how to be self-reliant development, management and the Amphawa community may organize a conservation group or a survival counseling group in a tourist area by giving everyone an opportunity to come together to think, plan, express their opinions, decide what is best and the most accurate for the Amphawa community both now and in the future to be the foundation of a good tourist area today and in the future to be sustainable forever.

Keywords; Adaptation process; Community; Survival

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและยังเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตเร็วที่สุด สามารถสร้างรายได้หลักให้กับประเทศอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียน และยังกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพ การกระจายรายได้ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World tourism organization: UNWTO) คาดการณ์

ถึงจำนวนนักท่องเที่ยวไว้ว่า ในปี พ.ศ. 2553 จำนวนนักท่องเที่ยว ในโลกจะเพิ่มสูงถึง 1 พันล้านคน และเพิ่มเป็น 1.56 พันล้านคน ในปี พ.ศ. 2563 (กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา, 2563)

นอกจากการท่องเที่ยวจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศ การจ้างงานสร้างอาชีพ การกระจายรายได้ และการลงทุนในธุรกิจที่เกี่ยวข้องแล้วนั้น การท่องเที่ยวด้วยวิถีทางของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หรือการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ถือเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่ง ในการนำไปสู่การพัฒนาที่ต่อเนื่อง มั่นคง และยั่งยืนของทรัพยากรท่องเที่ยว เนื่องจากการท่องเที่ยวในยุคโลกไร้พรมแดน นอกจากคำนึงถึง ความคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจและสังคมแล้ว ยังคำนึงถึงการรักษาสีงแวดล้อม โดยใช้หลักการของแผนแม่บทของโลก (Agenda: 21) เป็นกรอบการจัดการ จึงจัดเป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน (Sustainable tourism development) โดยแผนแม่บทโลกมีหลักการ 4 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การดำเนินกิจการการท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถรองรับของธรรมชาติชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ประการที่สอง การตระหนักในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์) ประการที่สาม การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว และประการสุดท้ายการประสานความต้องการและกำหนดแผนงานทางเศรษฐกิจ การดำรงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน (สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว, 2564)

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีการขยายตัวสูงมีบทบาทความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมประเทศไทยเป็นอย่างมาก เป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญนำมาซึ่งเงินตราต่างประเทศ การสร้างงานและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค นอกจากนี้การท่องเที่ยวยังมีส่วนสำคัญในการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคมขนส่งรวมถึงการค้าและการลงทุนเมื่อประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการสร้างรายได้ให้กับประเทศสามารถช่วยให้เศรษฐกิจฟื้นตัวได้ในเวลาที่รวดเร็วและมีความอ่อนไหวง่ายจากให้ปัจจัยลบทั้งภายในและภายนอกประเทศโดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้สถานการณ์และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงที่เป็นความท้าทายต่อการท่องเที่ยวของประเทศไทยหลายประเด็น สังคมไทยในปัจจุบันมีความระหนักรถึงสำคัญของศิลปะ วัฒนธรรม เทศกาล รวมถึงมรดกทางวัฒนธรรมพื้นบ้านมากขึ้นทั้งนี้การตื่นตัวต่อวัฒนธรรมประกอบกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมของในแต่ละพื้นที่เป็นจุดกำเนิดของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังจะเห็นว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมได้กลายเป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในยุโรปอีกทั้งประเทศอื่น ๆ ได้พยายามที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในประเทศของตนเอง นอกจากการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจะสามารถนำรายได้เข้าสู่ประเทศและนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจทั้งระดับประเทศและระดับภูมิภาคแล้ว การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการสืบทอดวัฒนธรรมให้คงอยู่ต่อไป (กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2564)

ตลาดน้ำอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม ก็เป็นหนึ่งในสถานที่ท่องเที่ยวที่ถูกจัดและฟื้นฟูให้เป็นแหล่งที่ท่องเที่ยว สภาพแต่เดิมของตลาดอัมพวาเคยเป็นชุมชนเมืองริมน้ำที่รุ่งเรืองในอดีตที่เคยใช้

การคมนาคมทางน้ำ ทางเรือ แต่ได้ลดบทบาทไป เนื่องจากการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของชุมชนไปยังตัวเมือง แม้กลองจากการก่อสร้างรถไฟสายแม่กลองถึงวงเวียนใหญ่ในรัชกาลที่ 6 และการตัดทางหลวงแผ่นดินสาย 35 จึงทำให้การคมนาคมสะดวกมากยิ่งขึ้นและลดความสำคัญทางคมนาคมทางน้ำลงเรื่อย ๆ ในช่วงก่อน พ.ศ.2547 ตลาดน้ำอัมพวายังไม่เป็นที่รู้จักสำหรับนักท่องเที่ยว ชาวบ้านในชุมชนอยู่กันแบบวิถีชีวิตริมฝั่งคลองแบบดั้งเดิม พึ่งพาอาศัยกัน ผู้คนมีวิถีชีวิตเรียบง่ายทำประมงพื้นบ้าน และเกษตรกรรม มีเพียงอุทยาน ร.2 ซึ่งเป็นสถานที่พระราชสมภพของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยเท่านั้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก โดยเป็นเพียงจุดแวะพักของนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปยังตลาดน้ำดำเนินสะดวก ต่อมาสำนักงานเทศบาลตำบลอัมพวาได้รับการสนับสนุนจากสำนักนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อมในการจัดทำโครงการนำร่องเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาสภาพแวดล้อมคลองอัมพวา กระตุ้นให้ชุมชนมีความต้องการในการจัดการดำเนินการท่องเที่ยว โดยทางสำนักงานเทศบาลอัมพวาได้ทำการฟื้นฟูตลาดน้ำอัมพวาขึ้นมาอีกครั้ง ประกอบการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวล่องเรือชมหิ่งห้อย และชมวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในชุมชนริมฝั่งคลองตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งถือเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวหลักที่ทำให้อัมพวาเกิดกิจกรรมการท่องเที่ยววิถีชีวิตและการท่องเที่ยวเชิงนิเวศขึ้นมาในวันศุกร์ เสาร์ และอาทิตย์ การท่องเที่ยวดังกล่าวถือเป็นจุดสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในตลาดน้ำอัมพวามากขึ้นเป็นอันดับ มีการบริการท่องเที่ยวที่เข้มแข็งจนกลายเป็นศูนย์กลางการบริการการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสงครามในปัจจุบัน (มินตรา ติรณปริญญ์, 2551)

จากปรากฏการณ์จากการส่งเสริมการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นส่งผลการเปลี่ยนแปลงครั้งยิ่งใหญ่ต่อวิถีชีวิตของผู้คนในชุมชนตลาดน้ำอัมพวาผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า ท่ามกลางกระแสการท่องเที่ยวชาวบ้านชุมชนตลาดน้ำอัมพวามีวิถีชีวิต และการปรับตัวอย่างไร เพื่อที่จะทำความเข้าใจวิถีชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนตลาดน้ำอัมพวาท่ามกลางแหล่งท่องเที่ยว ข้อมูลที่ได้จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาชุมชน และสร้างจิตสำนึกต่อทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอันจะเป็นประโยชน์ในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ผลกระทบ และวิธีการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยวกรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษากระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม
3. เพื่อเสนอแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) ตามโครงการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) อันประกอบไปด้วยกระบวนการ การศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล

จากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) และ กระบวนการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีเหตุผลประการสำคัญของการนำระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) ดังกล่าวข้างต้นมาใช้ในการดำเนินกระบวนการวิจัย อันมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดย การใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) นั้น โดยเบื้องต้นได้ดำเนินการกระบวนการวิจัยตามระเบียบ วิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ด้วยกระบวนการศึกษา และวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary research) โดยการทบทวน แนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับ กระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ ท้องที่เยว: กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม โดยเริ่มต้นจาก การศึกษาข้อความคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนัยของแนวความคิดในทาง ปรัชญา ความหมาย และกระบวนการ เกี่ยวกับการรูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะแบบยั่งยืน

1. แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอด
2. แนวความคิดเกี่ยวกับแนวความคิด กระบวนการปรับตัว การเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดในการปรับตัว
3. แนวความคิด ความหมาย และกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอด
4. กระบวนการและสรุปผลกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอด โดยในส่วนที่เกี่ยวกับข้อพิจารณาตามนัยของแนวความคิดในทางปรัชญา ความหมาย และกระบวนการเกี่ยวกับ กระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท้องที่เยวนั้น ได้ดำเนินการศึกษาจาก เอกสารทาง วิชาการ ผลงานวิจัยและบทความทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบนวัตกรรมการจัดการขยะแบบยั่งยืน ทั้งเอกสารทางวิชาการประเภทต่าง ๆ ภายในประเทศและเอกสารทาง วิชาการประเภทต่าง ๆ จาก ต่างประเทศ รวมทั้งข้อมูลทางวิชาการที่ได้จากการสืบค้นทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือทางเว็บไซต์ต่าง ๆ อัน ประกอบไปด้วยข้อมูลทางวิชาการ อันมีสาระสำคัญโดย สรุปดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดเกี่ยวกับแนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอด
2. แนวความคิด รูปแบบ และกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท้องที่เยว อันประกอบด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัว การเปลี่ยนแปลง การใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดในการปรับตัว
3. แนวความคิด ความหมาย และกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอด อัน ประกอบไปด้วย แนวความคิดเกี่ยวกับกระบวนการปรับตัว การเปลี่ยนแปลง การใช้ชีวิตเพื่อความอยู่รอดในการปรับตัว
4. กระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท้องที่เยว

การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (methodology) โดย การใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) ด้วยการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) นั้น ในการกำหนดกระบวนการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดให้มีกระบวนการวิจัย (methodology) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) โดยมีการออกแบบโครงสร้างของข้อคำถามที่สามารถนำไปใช้ในการสัมภาษณ์แบบกึ่ง โครงสร้าง หรือการสัมภาษณ์แบบชี้นำ (guided interview) กล่าวคือ เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มี โครงสร้างหรือเป็นการสัมภาษณ์แบบปลายเปิด ซึ่งเป็นกระบวนการวิจัย (methodology) ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (keywords) มาใช้ประกอบในการชี้นำ คำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะของ ข้อคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัยหรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์ หรือมีสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิ นักวิชาการ ตลอดจนบุคคลที่มีความสำคัญหรือมีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุก ภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นบุคคลที่อยู่ในภาครัฐ ภาคพลเมืองหรือภาคประชาชน รวมทั้ง บุคคลที่มีส่วน เกี่ยวข้องที่มีความสำคัญในกระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนตอบข้อคำถามจาก การสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview) อันทำให้มาได้ซึ่งข้อมูลที่มีความหลากหลายในมิติต่าง ๆ และข้อเท็จจริงในทางปฏิบัติ ที่มีทั้งมิติของความลึกและมิติของความกว้างในเรื่องเกี่ยวกับการ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนที่ได้ดำเนินการสัมภาษณ์เจาะลึก (in-depth interview)

สรุปผลการวิจัย

1. ศึกษาวิถีชีวิต ผลกระทบ และวิธีการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว

อัมพวานั้นเป็นอำเภอเล็ก ๆ อยู่ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำและลำคลองจำนวนมากไหลผ่านเสมือนเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงอัมพวาแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควน้อย คลองจุฬามณี คลองตรง คลองบางผีหลอก คลองโคก เป็นต้น ก่อนนี้ช่วงหลังกรุงรัตนโกสินทร์ คนทั่วไปรู้จักอัมพวาในชื่อของ บางช้าง และรู้จักเท่า ๆ กับบางกอก เพราะต่างก็เป็นย่านของชาวสวนเหมือนกัน จึงมีคำเรียกกันติดปากว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกัน ทำให้การปรับตัวของคนเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนเหมือนกัน และตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองบางนี้ก็อาจจะพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน แต่บางกอกนั้นเป็นที่ตั้งของเมืองที่สำคัญกว่า ทั้งลำน้ำแม่กลอง และลำน้ำเจ้าพระยาต่างก็เป็นลำน้ำที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อทางทะเลกับโลกภายนอกเหมือนกัน ลำน้ำเจ้าพระยาก็มีพระศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ เป็นเมืองท่า ส่วนทางลำน้ำแม่กลองมีคูบัวและเมืองราชบุรีเป็นเมืองท่า จากลักษณะทางภูมิประเทศและหลักฐานทางโบราณคดี สิ่งที่ทำให้เกิดบ้านเกิดชุมชนที่อัมพวานอกเหนือจากการที่มีดอน

เหมาะแก่การตั้งบ้านเรือนและเรือสวนก็คือ เป็นบริเวณที่มีลำน้ำลำคลองหลายสายมาบรรจบกัน ทำให้กลายเป็นชุมทางในการคมนาคมของลำน้ำแม่กลองตอนก่อนออกจากทะเล

คนส่วนใหญ่ที่นี่มีอาชีพเกษตรกรรม และการทำสวน สองข้างทางระหว่างที่ขับรถผ่านยังคงเห็นสวนมะพร้าว สวนลิ้นจี่ และต้นไม้เขียวชอุ่มเรียงรายอยู่มาก ซึ่งยังความสมดุลระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติได้เป็นอย่างดีที่แห่งนี้ยังเป็นที่ตั้งของ “ตลาดน้ำอัมพวา” ตลาดน้ำที่เปิดให้คนมาเยี่ยมชมในยามเย็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่เน้นเรื่องชุมชนวิถีชีวิต วัฒนธรรม ภูมิปัญญา ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ ซึ่งปัจจุบันได้มีผู้คนหลั่งไหลเข้ามาเยือนเป็นจำนวนมาก ทำให้ตลาดน้ำอัมพวาในวันนี้ดูคับแคบไปนิดตา ครั้นพระอาทิตย์เคลื่อนคล้อย ฝูงนกบินกลับรัง แต่เรือหลายลำกลับมุ่งสู่คลองเล็ก ๆ ที่คลาคล่ำไปด้วยผู้คน ทำให้บรรยากาศริมน้ำแห่งนี้กลับมีชีวิตชีวาขึ้นอีก แม้อากาศเย็นสบายแล้วจอดเรือริมฝั่ง บ้างก็เป็นเรือพาย บ้างก็เป็นเรือหางยาว บนเรือนั้นมีอาหารหลากหลายมาให้เลือกสรร ทั้งอาหารหวาน อาหารคาว ผลไม้ พร้อมกับอัยยาศัยไมตรี ใบหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส ที่นี้ทำให้เห็นถึงความเสมอภาค และความคล้ายคลึงกันของมนุษย์ที่ไม่ค่อยแตกต่างกันในเมืองหลวง

ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ที่ ตำบลอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำและลำคลองจำนวนมากไหลผ่านเสมือนเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงอัมพวาแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควน้อย คลองจุฬามณี คลองตรง คลองบางผีหลอก คลองโคก เป็นต้น ก่อนนี้คนทั่วไปรู้จักอัมพวาในชื่อของ บางช้าง และรู้จักเท่าๆ กับ บางกอก เพราะต่างก็เป็นย่านของชาวสวนเหมือนกัน จึงมีคำเรียกกันติดปากว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกัน ทำให้การปรับตัวของคนเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนเหมือนกัน และโดยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองบางนี้น่าจะพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน แต่บางกอกนั้นเป็นที่ตั้งของเมืองที่สำคัญกว่า ทั้งลำน้ำแม่กลอง และลำน้ำเจ้าพระยาต่างก็เป็นลำน้ำที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อทางทะเลกับโลกภายนอกเหมือนกัน ลำน้ำเจ้าพระยาก็มีพระศรีอยุธยาและกรุงเทพฯ เป็นเมืองท่า ส่วนทางลำน้ำแม่กลองมีคูบัวและเมืองราชบุรีเป็นเมืองท่า จากลักษณะทางภูมิประเทศและหลักฐานทางโบราณคดี สิ่งที่ทำให้เกิดบ้านเกิดชุมชนที่อัมพวานอกเหนือจากการที่มีดอนเหมาะแก่การตั้งบ้านเรือนและเรือสวนก็คือ เป็นบริเวณที่มีลำน้ำลำคลองหลายสายมาบรรจบกัน ทำให้กลายเป็นชุมทางในการคมนาคมของลำน้ำแม่กลองตอนก่อนออกจากทะเล

โดยแต่เดิมนั้นชุมชน ริมคลองอัมพวาเป็นชุมชนริมน้ำที่ยังคงรักษาเอกลักษณ์วัฒนธรรมและสามารถสัมผัสได้ถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้านแบบดั้งเดิมผนวกเข้ากับการมีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีความอุดมสมบูรณ์ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นอยู่ของคนในชุมชนชาวตลาดน้ำ โดยเฉพาะ รูปแบบของสถาปัตยกรรมเรือนแถวไม้ริมน้ำและวิถีชีวิตที่เรียบง่ายสัมพันธ์กับคลอง ชุมชนแห่งนี้เคยเป็นศูนย์กลางการค้าขายที่สำคัญ มีตลาดนัดทางน้ำที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสงคราม มีร้านรวงในเรือนแถวไม้แบบเก่าหันหน้าสู่คลองอัมพวาทั้งสองฟากฝั่งและมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่อย่าง พอเพียง มีการแลกเปลี่ยนของกินกันเฉพาะคนในชุมชน มีร้านขายอาหาร ขายขนมที่มีความเก่าแก่ และมีชื่อเสียงมีรสชาติที่อร่อยและมีเอกลักษณ์เฉพาะในการทำของแต่ละบ้าน และยังมีการใช้เรือแจวในการสัญจรทางน้ำอัมพวามีทรัพยากรที่มี

ความอุดมสมบูรณ์ในพื้นที่ตลอดแนวสองฟากฝั่ง แม่น้ำแม่กลองไล่ตั้งแต่ปากอ่าวทะเลจนถึงคลองอัมพวา มีต้นลำพูจำนวนมาก มีหิ่งห้อยนับล้านๆ ตัวที่เกาะอาศัยอยู่ที่ต้นลำพูส่องแสงระยิบระยับสว่างไสวไปทั่ว เป็นความงดงามของธรรมชาติที่น่ามหัศจรรย์ จากการร่วมมือของทางเทศบาลตำบลอัมพวาและประชาชนในท้องถิ่น ได้ฟื้นฟูตลาดน้ำ อัมพวาเพื่ออนุรักษ์ความเป็นอยู่ของชุมชนริมน้ำ ซึ่งในปัจจุบันจะหาได้ยาก และเพื่อให้คงสืบทอด ตลอดไป โดยใช้ชื่อว่า “ตลาดน้ำยามเย็น” ทำให้อำเภอมุขอัมพวาเริ่มเป็นที่รู้จักของคนมากขึ้น ทำให้ ตลาดน้ำอัมพวาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของจังหวัดสมุทรสงคราม

2. ศึกษากระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว

จากการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจเป็นผลดีต่อชาวบ้านในชุมชนตลาดอัมพวาเป็นอย่างมาก ชุมชนมีรายได้จากการค้าขายผลผลิตจากเกษตรกรรม การเดินเรือชมตลาด ขายอาหาร จากเช้าถึงวัน ตลาดยามเย็น รวมไปถึงจนถึงยามค่ำคืนบริการพายเรือชมหิ่งห้อยเป็นรายได้จำนวนมาก แต่ก็มีจำนวนไม่น้อยที่มีความจำเป็นต้องย้ายที่อยู่อาศัยเพราะผลทางทางธุรกิจบ้านเช่า ห้องพักในพื้นที่ถูกปรับเปลี่ยนเป็นร้านค้า เป็นที่เช่าสำหรับธุรกิจการค้าขาย ผู้พักอาศัยในพื้นที่ที่สู้นราคาเช่าที่สูงขึ้นไม่ไหวจำเป็นต้องย้ายที่อยู่ต่อไป

แม้วันนี้สังคมเกิดการเปลี่ยนแปลงในหลายด้าน แต่ “ตลาดน้ำอัมพวา” ยังคงยืนหยัดในความเป็นวิถีชุมชนดั้งเดิมได้เป็นอย่างดี ดังนั้นสิ่งที่สำคัญก็คือระดมอย่าให้ใครไปทำลายสิ่งแวดล้อม เมือง วิถีชาวบ้าน แถบนี้เลย ให้พวกเขาได้มีโอกาสได้พัฒนาชุมชนแบบยั่งยืน และเป็นอีกทางเลือกหนึ่งให้กับคนทั่วไปได้สัมผัสบรรยากาศที่ใกล้ชิดกับธรรมชาติในวันหยุดพักผ่อน อีกทั้งยังเป็นการกระจายรายได้สู่ชุมชนอีกด้วย ไม่ว่าโลกจะเปลี่ยนแปลงแค่ไหน ทรัพยากรธรรมชาติจะเหือดหายไป ตลาดน้ำบางแห่งปิดฉากลงอย่างถาวร แต่วิถีชีวิตติดสายน้ำแห่งนี้จะยังคงมีชีวิตชีวาตลอดไป

จากการที่มีนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวสู่ชุมชนอัมพวาอย่างรวดเร็ว ทำให้คนในชุมชน ปรับสภาพ และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ไม่ทันกับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการล่องเรือชมหิ่งห้อยในช่วง วันหยุดที่มีเรือนับร้อยลำให้บริการนักท่องเที่ยวไปชมหิ่งห้อยบริเวณที่มีต้นลำพู บริเวณที่มีหิ่งห้อย จำนวนมาก และเป็นเส้นทางหลักที่มีการล่องเรือชมหิ่งห้อยมากที่สุดของจังหวัดสมุทรสงครามคือ คลองอัมพวา ประกอบกับผู้ประกอบการทั้งคนในชุมชนและผู้ประกอบการจากต่างถิ่นที่มาหารายได้ ในตลาดน้ำอัมพวาเพิ่มมากขึ้น ภาชนะที่ใส่อาหารส่วนใหญ่จะเป็นภาชนะที่ย่อยสลายได้ยาก เช่น โฟม ถูพลาสติกต่าง ๆ เป็นต้น ภาชนะเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมเป็นอย่างมาก เนื่อง จากผู้ประกอบการมุ่งเห็นแต่ความสะดวกรวดเร็วต่อการขาย จึงทำให้สิ่งปฏิกูลเพิ่มมากขึ้น ซึ่งเกิด จากความมั่งง่ายของผู้ประกอบการในบางรายที่ไม่ให้ความสำคัญต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและผู้ประกอบการไม่ได้มีการจัดการสิ่งปฏิกูลเหล่านี้อย่างจริงจัง จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ได้ส่งสัญญาณถึงผลกระทบที่ตามมาต่อวิถีชีวิตชุมชน ผู้ซึ่งเป็นเจ้าของชุมชนแห่งนั้นอย่างแท้จริง แต่อย่างไรก็ตาม หากคนในชุมชนสร้างเกราะกำบังที่เข้ม แข็งและยืนหยัดกับความเป็นอัตลักษณ์ รักษ์และหวงแหนทรัพยากรทางธรรมชาติ ประเพณีและ วัฒนธรรมท้องถิ่นอันทรงคุณค่าที่สืบทอดกันมาจากยุคบรรพบุรุษ รวมถึงการมุ่งเห็นแก่ประโยชน์ ส่วนรวมของบ้านเกิดมากกว่าผลประโยชน์ส่วนตนก็จะนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในบ้านเกิดเมืองนอนซึ่งความรู้สึกเหล่านี้บังเกิดจากการเปลี่ยนแปลง และถ่ายทอด

ความรู้ทางวัฒนธรรมที่แตกต่างระหว่างคนในชุมชนและตัวนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งสองฝ่ายพร้อมที่จะเป็นผู้ให้และผู้รับความสุขจากการส่งเสริมการท่องเที่ยวชุมชนให้เป็นไปอย่างยั่งยืน

3. เสนอแนวทางในการเสริมสร้างกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภอมัตราธิราช จังหวัดสมุทรสงคราม

แนวทางการเสริมสร้างกระบวนการปรับตัวของชุมชนเพื่อความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว กรณีศึกษาชุมชนตลาดน้ำอัมพวา อำเภอมัตราธิราช จังหวัดสมุทรสงคราม

3.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารจัดการ ไม่มีความต่อเนื่องและ ไม่ค่อยได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร ดังนั้น จึงควรมีการจัดการประชุมปรึกษาหารืออย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ เพื่อให้การท่องเที่ยวโดยชุมชนเป็นไปตามเจตนารมณ์ของคนในชุมชนร่วมกัน

วิธีการปฏิบัติ ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ประธานชุมชนคณะกรรมการชุมชน และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียกับการจัดการท่องเที่ยว เข้าร่วมฟังการประชุม เพื่อปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น รับฟังปัญหา เพื่อให้ทราบถึงปัญหาและแก้ปัญหาาร่วมกัน

3.2 ควรมีการกำหนดนโยบายส่งเสริมการปรับตัวด้านความเป็นอยู่เป็นไปอย่างไม่เคร่งครัด ทำให้คนในชุมชน ผู้ประกอบการธุรกิจ หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน ละเลยหรือไม่ปฏิบัติตาม ควรกำหนดนโยบายดังกล่าว เพื่อให้เกิดกระแสของการอยู่รอด และนำไปสู่การจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนอย่างยั่งยืน

วิธีการปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายร่วมหารือเพื่อให้ทางเทศบาลตำบลอัมพวานำไปกำหนดเป็นนโยบาย เพื่อให้เกิดการปรับตัวชุมชนและเพื่อกระตุ้นให้คนรุ่นหลังเกิดความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมชุมชน

3.3 กำหนดให้มีคณะกรรมการดูแลด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนกำหนดให้มีคณะกรรมการดูแลด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนข้อค้นพบจากการวิจัยอันนำมาสู่ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวา ไม่มีการแบ่งบทบาทหน้าที่ในการจัดการอย่างชัดเจน และเทศบาลตำบลอัมพวา ซึ่งเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ไม่มีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ดังนั้น ควรมีการกำหนดให้มีคณะกรรมการดูแลด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน เพื่อให้การบริหารจัดการเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

วิธีการปฏิบัติ จัดตั้งคณะกรรมการดูแลด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยคัดเลือกจากคนในชุมชนที่มีความรู้ความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย และจัดอบรมอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ความเชี่ยวชาญมากยิ่งขึ้น โดยดำเนินการร่วมกับเทศบาลตำบลอัมพวาเพื่อให้มีการขับเคลื่อนไปในทิศทางเดียวกันระหว่างคนในชุมชนและผู้นำชุมชน อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนของตลาดน้ำอัมพวาอย่างยั่งยืนได้

อภิปรายผลการวิจัย

ตลาดน้ำอัมพวา ตั้งอยู่ที่ ตำบลอัมพวา อำเภอมะนัง จังหวัดสมุทรสงคราม มีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มมีแม่น้ำและลำคลองจำนวนมากไหลผ่านเสมือนเป็นเส้นเลือดหล่อเลี้ยงอัมพวาแต่อดีตถึงปัจจุบัน เช่น แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควน้อย คลองจุฬามณี คลองตรง คลองบางผีหลอก คลองโคก เป็นต้น ก่อนนี้คนทั่วไปรู้จักอัมพวาในชื่อของ บางช้าง และรู้จักเท่าๆ กับ บางกอก เพราะต่างก็เป็นย่านของชาวสวนเหมือนกัน จึงมีคำเรียกกันติดปากว่า “สวนในบางกอก สวนนอกบางช้าง” เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะตำแหน่งที่ตั้งและสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองแห่งคล้ายคลึงกัน ทำให้การปรับตัวของคนเข้ากับสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในชุมชนเหมือนกัน และโดยตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ของทั้งสองบางนี้ก็มักจะพัฒนาขึ้นในระยะเวลาที่ใกล้เคียงกัน แต่บางกอกนั้นเป็นที่ตั้งของเมืองที่สำคัญกว่า ทั้งลำน้ำแม่กลอง และลำน้ำเจ้าพระยาต่างก็เป็นลำน้ำที่ใช้ในการคมนาคมติดต่อทางทะเลกับโลกภายนอกเหมือนกัน ลำน้ำเจ้าพระยาก็มีพระศรีอยุธยาและกรุงเทพมหานครเป็นเมืองท่าส่วนทางลำน้ำแม่กลองมีคูบัวและเมืองราชบุรีเป็นเมืองท่า จากลักษณะทางภูมิประเทศและหลักฐานทางโบราณคดี สิ่งที่ทำให้เกิดบ้านเกิดชุมชนที่อัมพวานอกเหนือจากการที่มีดอนเหมาะแก่การตั้งบ้านเรือนและเรือสวนก็คือ เป็นบริเวณที่มีลำน้ำลำคลองหลายสายมาบรรจบกัน ทำให้กลายเป็นชุมทางในการคมนาคมของลำน้ำแม่กลองตอนก่อนออกจากทะเล ความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระมหาพิทากร ขตติยสิริ (ขัตติยะ) (2564) ได้ทำวิจัยเรื่อง “การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเมืองเก่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวของตำบลเมืองเก่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ 2. เพื่อส่งเสริมการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเมืองเก่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ และ 3. เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวของตำบลเมืองเก่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่การวิจัยนี้ได้ดำเนินการแบบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Information) ประกอบด้วย ผู้บริหารท้องถิ่น ผู้ประกอบการ และประชากร จำนวน 15 ท่าน สนทนากลุ่ม (Focus Discussion) จำนวน 10 ท่าน และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและกึ่งโครงสร้างกับกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้เชี่ยวชาญและผู้นำชุมชนในตำบลเมืองเก่า อำเภอมะนัง จังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตำบลเมืองเก่า ประกอบไปด้วย 1. แหล่งท่องเที่ยวดอยม่อนเงาะ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่อยู่ในความดูแลของโครงการหลวง และ 2. ไร่ชาลุงเดช เป็นแหล่งท่องเที่ยวส่วนบุคคล ถึงแม้สถานที่ท่องเที่ยว 2 แหล่งนี้จะมีรูปแบบที่ต่างกัน แต่ในด้านศักยภาพการบริหารจัดการ พบว่า ไม่แตกต่างกัน แหล่งท่องเที่ยวม่อนเงาะและไร่ชาลุงเดช ได้รับการสนับสนุนองค์ความรู้ทางด้านวิชาการการเกษตรทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติจากโครงการหลวง และนำองค์ความรู้ที่ได้รับส่งต่อไปยังชาวบ้าน โดยเฉพาะการปลูกชาทุกสายพันธุ์ ได้ส่งเสริมให้ชาวบ้านนำเมล็ดพันธุ์ไปปลูกในพื้นที่ของตนเองแล้วนำเอาผลผลิตที่ได้รวบรวมส่งออกไปสู่ท้องตลาด ทำให้ชาวบ้านในชุมชนมีอาชีพและเกิดรายได้ดูแลครอบครัวเกิดเศรษฐกิจหมุนเวียนในชุมชนการส่งเสริมและการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเมืองเก่า ประกอบไปด้วย 6 ประเด็น ดังนี้ 1. รูปแบบการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการจัดการตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507 มิให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามาครอบครองตามใจตน ต้องขออนุญาตผู้มีอำนาจเกี่ยวข้อง ส่วนไร่ชาลุง

เดชมมีการจัดการเป็นแบบธุรกิจส่วนบุคคล และมีการสนับสนุนจากโครงการหลวงดอยม่อนเงาะ 2. การส่งเสริมการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยว มีการดูแลรักษาโดยภาครัฐ เช่น องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคเอกชน มีการดูแลรักษาตามรูปแบบที่ตนเองกำหนดขึ้น 3. การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีรูปแบบการจัดการโดยชุมชนตั้งคณะกรรมการชุมชนการท่องเที่ยวในแต่ละฝ่าย โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบให้แก่กลุ่มกรรมการอย่างชัดเจน 4. วิธีการจัดการด้านการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว คนในชุมชนร่วมกันวางแผนงานด้านการปรับปรุงแหล่งท่องเที่ยว เช่น การคมนาคมขนส่ง การบริการนักท่องเที่ยว ปรับปรุงภูมิทัศน์บริเวณโดยรอบ 5. การจัดการด้านกฎระเบียบแหล่งท่องเที่ยว มีการกำหนดกฎระเบียบร่วมกันของชุมชน โดยนักท่องเที่ยวต้องปฏิบัติตามที่กำหนดไว้ 6. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวตำบลเมืองกาย ประชาสัมพันธ์ผ่านโซเชียลมีเดีย เช่น เฟสบุ๊ก ยูทูบ และเว็บไซต์ เป็นต้นการเสริมสร้างเครือข่ายการท่องเที่ยว พบว่า 1. การใช้สื่อในการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการใช้อีเมลออนไลน์ เช่น facebook ช่องทาง youtube 2. การใช้กิจกรรมในการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน การทำกิจกรรมอย่างมีส่วนร่วมระหว่างนักท่องเที่ยวกับชาวบ้านโดยการนำประเพณีวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ กิจกรรมความเชื่อทางศาสนาและการแสดงของชนเผ่าเพื่อเป็นการสร้างเครือข่ายภายในชุมชน 3. ในการสร้างเส้นทางท่องเที่ยว ได้พัฒนาเส้นทางในการเดินทางแต่ละจุดให้กว้างขวาง ให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวในตำบลเมืองกายและตำบลใกล้เคียง 4. ในการเชื่อมความสัมพันธ์กับเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผู้ประกอบการในตำบลเมืองกายมีการสร้างแผนที่แหล่งท่องเที่ยวภายในตำบล การจัดทำป้ายสถานที่ท่องเที่ยวภายในตำบล 5. ในวิธีการดูแลรักษาเพื่อการสร้างเครือข่ายแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ แหล่งท่องเที่ยวจะยั่งยืนนั้นจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐและเอกชน คนในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

การเปลี่ยนแปลงของตลาดน้ำอัมพวาตลอด ที่ผ่านมากลุ่มทุนเข้ามาซื้อกิจการต่อจากคนในพื้นที่เกือบหมด แต่คงแก้ไขปัญหายาก เพราะชาวบ้านธรรมดาคงไม่มีทางสู้กับกลุ่มทุนได้ เงินเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเงินเป็นสิ่งที่สังคมยอมรับว่าเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนและมีบทบาทในชีวิตประจำวัน โดยระบบเศรษฐกิจจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับระบบการหมุนเวียนของเงิน ซึ่งมนุษย์ทุกคนต้องใช้เงินในการซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าหรือบริการเพื่อตอบสนองความต้องการในการอยู่รอดภายในสังคม โดยหลังจากที่ตลาดน้ำอัมพวาเปิดดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 เป็นต้นมาและตลาดน้ำอัมพวามีภาวะเศรษฐกิจที่เติบโตเป็นอย่างมาก ทำให้ชาวชุมชนและบุคคลต่าง ๆ ได้มองเห็นถึงมูลค่าของเงินอย่างมหาศาลที่หลั่งไหลเข้ามาในตลาดน้ำอัมพวาซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปผลกระทบได้ดังนี้

1. ผลกระทบทางบวก

- กิจกรรมการท่องเที่ยวตลาดอัมพวา ส่งผลให้ชุมชนพัฒนาชาวชุมชนมีรายได้ มีสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกมากขึ้น
- ชุมชนมีช่องทางในการสร้างอาชีพที่หลากหลาย เปลี่ยนแปลงอาชีพ สร้างผลประกอบการและเศรษฐกิจชุมชนดีขึ้น
- การท่องเที่ยวตลาดน้ำอัมพวากระตุ้นให้เกิดสินค้าและผลิตภัณฑ์ใหม่
- มีการลงทุนในการประกอบธุรกิจเพิ่มมากขึ้น

- ชุมชนได้รับการเอาใจใส่ดูแลมีการพัฒนาด้านการคมนาคม
- สร้างความตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติของชุมชน

2. ผลกระทบทางลบ

- เกิดความขัดแย้งในชุมชน
- ก่อให้เกิดปัญหาน้ำเสีย ทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง
- สินค้าและบริการ ค่าครองชีพต่างๆ ในชุมชนสูงขึ้น
- วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นเริ่มหายไป
- เกิดปัญหาการจราจร มลภาวะทางเสียง
- เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนริมคลองในตลาดน้ำและเกิดปัญหาการขัดผลประโยชน์

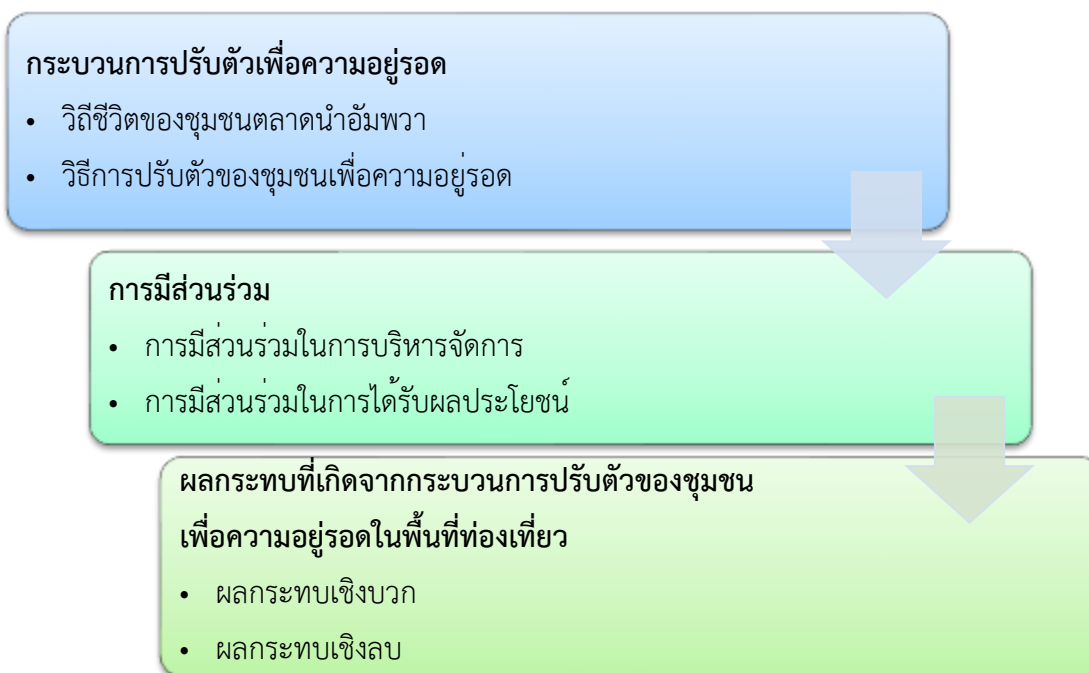
ของคนในชุมชน ชุมชนมีความแออัดมากยิ่งขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของอิสริยาภรณ์ จุลภักดิ์ (2550) ได้ทำวิจัยเรื่อง กระบวนการปรับตัวของครัวเรือนที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติต่อการปรับเปลี่ยนทางการเกษตรและการขยายอำนาจรัฐในการจัดการป่า: กรณีศึกษาบ้านวังลุง ตำบลทอนหงส์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า ในสถานการณ์ที่รัฐเข้ามาควบคุมการใช้ทรัพยากรของชาวบ้านในเขตป่าด้วยการประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติ และการขยายตัวของการเกษตรเชิงพาณิชย์เข้ามาในเขตป่าดังกล่าว นั้น ชาวบ้านที่ทำกินอยู่ในเขตอุทยานปรับตัวในด้านการผลิต และการจัดการทรัพยากรอย่างไร ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ บ้านวังลุงเป็นหมู่บ้านที่ตั้งอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาแต่ที่ทำกินของชาวบ้านเลยเข้าไปอยู่ในพื้นที่ป่าที่ลาดชันขึ้นสู่สันเขาด้วยคน 2 ตระกูลจากหมู่บ้านใกล้เคียง คือ คนกลุ่มแรกที่อยู่พหามาตั้งถิ่นฐานที่บ้านวังลุงเมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว ทั้งนี้เพื่อจับจองที่ดินทำกิน โดยคนกลุ่มดังกล่าวจะตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมคลองวังลุง และจับจองที่ดินบริเวณใกล้คลองส่วนใหญ่ซึ่งเป็นป่าโปร่งและเป็นที่ดินเหมาะแก่การทำกินมากกว่าส่วนอื่นไว้เกือบทั้งหมด กลุ่มคนที่อพยพมาทีหลังก็จะจับจองที่ดินที่อยู่ในเขาไป แต่ทั้งหมดยังคงจับจองและบุกเบิกเฉพาะที่ดินนอกป่าแก่ ในช่วงนั้นครัวเรือนต่าง ๆ บุกเบิกที่ดินที่จองไว้บางส่วนทำข้าวไร่เพื่อบริโภค และเก็บของป่าเพิ่มเติม จนกระทั่งเมื่อประมาณ 50 ปีที่ผ่านมาชาวบ้านเริ่มปลูกพืชเศรษฐกิจโดยการเข้ามาของยางพารา ทำให้เริ่มมีการบุกเบิกป่าแก่ และลูกที่แต่งงานแล้วเริ่มทำกินแยกกับครอบครัวของพ่อแม่มากขึ้นเนื่องจากการปลูกยางต้องใช้เวลาหลายปีแต่ละครอบครัวต้องดูแลกันเอง แต่ว่าการปลูกยางสมัยนั้นก็ยังไม่ได้ปลูกในลักษณะเชิงเดี่ยวแต่ปลูกผสมกับพืชพื้นบ้านอื่น ๆ โดยเฉพาะในเขตป่าแก่ยังคงปลูกแบบสวนสมรม จนกระทั่งปี พ.ศ. 2517 รัฐได้ประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติเขาหลวงซึ่งได้ผนวกเอาป่าแก่ที่ชาวบ้านอาศัยทำกินไว้ด้วย ในขณะเดียวกันเศรษฐกิจสมัยใหม่ก็ขยายตัวเข้ามาสู่หมู่บ้านมากขึ้นผ่านการเกิดขึ้นของถนนที่เชื่อมโยงหมู่บ้านกับถนนสายใหญ่ เกิดตลาดในท้องถิ่นใกล้หมู่บ้าน และการขยายตัวของตลาดรับซื้อยางพาราที่มีมากขึ้น ชาวบ้านที่มีที่ดินนอกเขตป่าได้เปลี่ยนสวนของตนมาเป็นสวนยางสมัยใหม่ที่เป็นการปลูกพืชเชิงเดี่ยว แต่ในพื้นที่นอกป่าเพียงประการเดียวไม่สามารถรองรับการขยายตัวของยางพาราและวิถีชีวิตแบบใหม่ของชาวบ้านที่ต้องมีค่าใช้จ่ายมากขึ้น ชาวบ้านที่มีที่ดินนอกป่าน้อยหรือไม่มีเลยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้านต้องอาศัยพื้นที่ป่าที่กลายเป็นอุทยานแห่งชาติไปแล้วเป็นพื้นที่รองรับการขยายตัวของการปลูกยางดังกล่าว โดยในประการแรก ไม่มีชาวบ้านคนใดเลิกทำกินในเขตป่าตามแรงกดดันของเจ้าหน้าที่อุทยาน

แห่งชาติ ประการต่อมาชาวบ้านยังพยายามใช้ประโยชน์พื้นที่ในเขตป่ามากขึ้น โดยในเขตป่าที่อยู่ชายป่ายังคงทำสวนสมรม ซึ่งปัจจุบันได้ปรับเป็นการปลูกผลไม้มากขึ้น แต่ในป่าที่ลึกเข้าไปไม่มีใครมองเห็น ชาวบ้านพยายามที่จะบุกเบิกเป็นพื้นที่ปลูกยางพาราในลักษณะพืชเชิงเดี่ยว โดยวิธีบุกเบิกนั้นไม่ได้โค่นล้มต้นไม้ในครั้งเดียวแต่ค่อย ๆ โค่นทีละต้นด้วยการกานต้นไม้ยืนต้นตายแล้วจึงโค่นออก จากนั้นจึงค่อย ๆ ปลูกยางแซมนานเข้าที่บริเวณนั้นก็กลายเป็นสวนยางโดยเจ้าหน้าที่ไม่รู้และไม่ได้ขัดขวางในตอนต้น ชาวบ้านได้สร้างการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงในการทำกินในเขตป่าโดยการตั้งชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อสร้างตัวตนใหม่ให้แก่ชาวบ้านในลักษณะของผู้ที่ทำกินในเขตป่าแบบอนุรักษ์ป่าโดยนำเรื่องสวนสมรมเป็นจุดขายและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อนำเครือข่ายและผู้สนใจเข้าชมสวนสมรมของชาวบ้านและความอุดมสมบูรณ์ของป่าที่ชาวบ้านไม่ได้เข้าไปทำกินและช่วยกันดูแลไว้ ประธานชมรมซึ่งเป็นผู้นำท้องถิ่นที่เป็นทางการด้วยสามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติได้ ในขณะเดียวกันก็ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณะในเรื่องการดูแลให้คนอยู่กับป่าได้ ทางชมรมจึงได้รับความไว้วางใจให้เป็นผู้ดูแลการใช้ประโยชน์จากป่าของชาวบ้าน ซึ่งในระยะแรกทางชมรมสามารถบริหารจัดการในเรื่องดังกล่าวได้ดีพอสมควร กระทั่งประมาณกลางทศวรรษ 2540 เป็นต้นมา เกิดปรากฏการณ์ใหม่ขึ้น 2 เรื่อง คือ ราคายางดีขึ้นมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน และการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้รับความสนใจขึ้นมาก จนเริ่มมีคนเข้ามาหาซื้อที่ดินในบริเวณชุมชน ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดผล 2 ประการคือ ประการแรก ก่อให้เกิดการบุกเบิกพื้นที่ป่าเพิ่มขึ้นมาก แม้แต่คณะกรรมการชมรมรวมทั้งประธานชมรมด้วยก็ยังบุกเบิกป่าเพิ่มขึ้นด้วย แต่ว่าบุคคลภายนอกไม่มีใครรู้เนื่องจากทางชมรมจะพาไปดูเฉพาะบริเวณป่าที่ไม่มีการบุกเบิกเท่านั้น ประการที่สอง กลุ่มคนที่ทำกินอยู่นอกป่าซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตระกูลใหญ่ที่จับจองที่ดินไว้มากแต่เดิมเป็นกลุ่มที่ไม่ได้ประโยชน์อะไรต่อการทำงานของชมรมเนื่องจากไม่ได้ทำกินในเขตป่า แต่ที่ผ่านมากลุ่มนี้วางเฉยเนื่องจากไม่ได้รับผลกระทบอะไร แต่จากการขยายตัวของการท่องเที่ยวทำให้กลุ่มนี้ออกมาแสวงหาประโยชน์ด้วย ทำให้เกิดความขัดแย้งกับชมรมซึ่งแต่เดิมเป็นเพียงผู้เดียวที่จัดการท่องเที่ยวดังกล่าว โดยทางชมรมต้องการกลั่นกรองเฉพาะคนที่เห็นคุณค่าของป่าจริง ๆ เข้ามาท่องเที่ยว ในขณะที่กลุ่มคนที่เข้ามาดำเนินการเรื่องนี้ใหม่มุ่งไปที่รายได้และต้องการให้ใครก็ได้เข้ามาท่องเที่ยวให้มากที่สุด รวมทั้งการซื้อขายที่ดินด้วย ความขัดแย้งดังกล่าวนำไปสู่การเปิดเผยถึงความไม่ชอบมาพากลในการดำเนินงานของชมรม ทำให้ชมรมถูกวิจารณ์มากในที่สุด ประธานชมรมต้องลาออก ประธานชมรมคนใหม่ที่เกิดขึ้นมาก็ไม่ได้รับการยอมรับ ในที่สุดชมรมก็ต้องล้มลง ซึ่งเท่ากับภาพตัวแทนของชาวบ้านและชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ถูกสร้างขึ้นล้มไปด้วย ทำให้เจ้าหน้าที่เข้ามาดำเนินการจับกุม ซึ่งก็ยังสร้างความขัดแย้งในหมู่บ้านมากขึ้นไปอีก เพราะเจ้าหน้าที่เข้ามาดำเนินการจับกุมแบบไม่ทั่วถึงหรือเลือกจับ โดยกลุ่มที่ความใกล้ชิดกับเจ้าหน้าที่มักจะไม่ถูกจับแม้จะมีการบุกเบิกป่าเช่นเดียวกัน นอกจากนี้คนที่ไม่พอใจกันเรื่องอื่นก็กลั่นแกล้งคู่ขัดแย้งด้วยการแจ้งความให้เจ้าหน้าที่มาจับกุมในกรณีบุกรุกป่า ในปัจจุบันทางเจ้าหน้าที่อุทยานได้ พยายามออกจับกุมชาวบ้านบนพื้นฐานความขัดแย้งดังกล่าว ในขณะที่ตัวตนของชาวบ้านในฐานะผู้นุรักษ์ป่าก็หมดสิ้นไปแล้ว การสนับสนุนของสาธารณะก็หมดไปแล้วเช่นกัน ปัจจุบันจึงเป็นช่วงรอดูว่าชาวบ้านจะปรับตัวครั้งใหม่อย่างไรเพื่อเผชิญหน้ากับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว

องค์ความรู้วิจัย

แผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

1. ควรมีการศึกษาถึงศักยภาพ และความจำเป็นของชุมชนอัมพวา ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการพัฒนาความอยู่รอดในพื้นที่ท่องเที่ยว : ชุมชนอัมพวา ตำบลอัมพวา อำเภ่อัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เพราะในโลกปัจจุบันต้องมีการติดต่อสื่อสารกัน ซึ่งต้องมีความรู้และขีดจำกัดในการใช้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดต่อชุมชน
2. ควรมีการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของกลุ่มอาชีพไปสู่การพัฒนาให้เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
3. ควรมีการส่งเสริมพัฒนาวิชาชีพให้ความรู้อบรมชาวบ้านในชุมชนด้านผลิตภัณฑ์ ด้านบรรจุภัณฑ์ การสร้างผลิตภัณฑ์แบบใหม่เหมือนกับต่างประเทศหรือกลุ่มอาชีพที่พัฒนาแล้ว

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรนำการวิจัยเชิงปริมาณ มาผสมผสานกับงานวิจัยเชิงคุณภาพเพราะงานวิจัยเชิงคุณภาพอย่างเดียว ไม่สามารถตอบผลการวิจัยบางตัวแปรได้อย่างชัดเจนในเรื่องกระบวนการ การมีส่วนร่วมในชุมชนได้ ในขณะที่การวิจัยเชิงปริมาณสามารถยืนยันผลการวิจัยเป็นตัวเดียวได้
2. ควรใช้ระยะเวลาเพิ่มมากขึ้นในการเก็บข้อมูล การลงพื้นที่ เพื่อสังเกตการณ์ เพื่อให้งานวิจัยได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถที่จะวิเคราะห์จากสภาพแวดล้อมในพื้นที่การวิจัยมากยิ่งขึ้น

3. ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของการจัดการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ซึ่งจะทำให้ได้แนวทางเสริมสร้างศักยภาพชุมชนที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2554). *คู่มือเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว*. กรุงเทพฯ: บริษัท ศรีเมืองการพิมพ์.
- กระทรวงการท่องเที่ยวและการกีฬา. (2563). *สถิติด้านการท่องเที่ยว*. สืบค้น 25 พฤศจิกายน 2564, จาก https://www.mots.go.th/more_news_new.php?cid=592
- พระมหาทิวากร ขตติยสิริ (ขัตติยะ). (2564). *การจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ของตำบลเมืองเก่า อำเภอมะแมร์ จังหวัดเชียงใหม่* (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พธ.ม.) สาขาวิชาการพัฒนาสังคม). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มินตรา ติรณปริณูญ. (2551). *การพัฒนาการท่องเที่ยวโดยชุมชนในบริเวณเทศบาลตำบลอัมพวาและพื้นที่ใกล้เคียง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว. (2564). *การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน*. สืบค้น 27 พฤศจิกายน 2564, จาก <http://www.tourism.go.th>.
- อิสริยาภรณ์ จุลภักดี. (2550). *กระบวนการปรับตัวของครัวเรือนที่ทำกินในเขตอุทยานแห่งชาติต่อการปรับเปลี่ยนทางการเกษตรและการขยายอำนาจรัฐในการจัดการป่า : กรณีศึกษาบ้านวังลุ่ม ตำบลทอนหงษ์ อำเภอพรหมคีรี จังหวัดนครศรีธรรมราช* (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศึกษา). นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.